

Riigikogu õiguskomisjon
õiguskomisjon@riigikogu.ee

08.04.2025

Eesti Arstide Liidu (EAL) arvamus töölepingu seaduse (TLS) jt seaduste muutmise seaduse 602 SE kohta

Arstide liit ei nõustu esitatud eelnõuga. Leiame, et TLS muudatused tehakse tööandjate, mitte töötajate huvides, mida kinnitab asjaolu, et muudatusi toetavad tööandjate organisatsioonid, kuid mitte ametiühingud. Kooskõlastustabelist nähtub, et eelnõu koostajad on arvestanud tööandjate esindajate ettepanekuid, töötajaid esindavate organisatsioonide arvamused on aga valdavalt jäetud arvestamata. Riigikogu menetlusse võetud eelnõu on võrreldes eelmise versiooniga, mis esitati huvirühmadele arvamuste avaldamiseks, oluliselt muudetud. Viimast varianti ei ole ametiühingute jt huvirühmadega arutatud, seega on rikutud hea õigusloome ja huvirühmade kaasamise head tava.

1. EAL ei ole nõus puhkeajaga puudutava muudatusega eelnõu § 1 punktis 3:

TLS paragrahvi 52 täiendatakse lõikega 4 järgmises sõnastuses:

„(4) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud järjestikune puhkeaeg hõlmab igapäevast ja iganädalast puhkeajaga.“

TLS § 52 lõigete 1 ja 2 järgi ei tohi töötajale jääda seitsmepäevase ajavahemiku jooksul vähem kui 48 tundi ja summeeritud töötaja arvestuse korral vähem kui 36 tundi järjestikust puhkeajaga. 602 SE seletuskirjas osutatakse töötaja direktiivile 2003/88/EÜ, mis näeb ette puhkeaja miinimumnõuded: iganädalane puhkeaeg vähemalt 24 ja igapäevane puhkeaeg vähemalt 11 tundi. Direktiivi nõuded on täidetud, kui 36-tunnisele puhkeajale eelnev tööaeg ei ületa 13 tundi ja töötaja on saanud puhkeajaga vastavalt TLS § 51 lõikele 1 (vähemalt 11 tundi). § 51 lõike 4 järgi ei kohaldata lõikes 1 nimetatud igapäevase puhkeaja piirangut tervishoiu- ja hoolekandetöötajatele tingimusel, et töötamine ei kahjusta töötaja tervist ja ohutust. Tervishoius kestavad töövahetused sageli üle 13 tunni, mille järel peab töötaja saama täiendavat vaba aega võrdselt 13 töötundi ületanud tundide arvuga (§ 51 lg 5). Näiteks 24-tunnise vahetuse järel peab puhkeaeg olema 22 tundi. Kui summeeritud töötajaga töötaja saab järjestikust puhkeajaga 36 tundi, millele on eelnenud 16- või 24-tunnine tööaeg (levinud praktika nt haiglavälvetes), siis rikutakse direktiivi nõudeid, kuna 36 tundi ei saa sisaldada nii 24 tundi iganädalast kui ka 14 või 22 tundi igapäevast puhkeajaga.

Väga paljudel haiglates töötavatel arstidel ja teistel tervishoiutöötajatel on summeeritud tööaja arvestus. Kuna arstiabi peab olema kättesaadav ööpäevaringselt, töötavad nad regulaarselt valvetes ka öösiti ja nädalavahetustel, kuni 24 tundi järjest. Öötöö füüsilist ja vaimset tervist kahjustav mõju on teadusuuringutega tõendatud, nädalavahetustel töötamine raskendab töö- ja pereelu ühildamist. Summeeritud tööajaga töötajatel on halvemad töö- ja puhkeaja tingimused kui nn tavatööajaga töötajatel ja nende lühem iganädalane puhkeaeg on põhjendamatult ning tähendab sisuliselt ebavõrdset kohtlemist. Eesti tervishoius on suur ja krooniline töötajate puudus, mistõttu töötab suur osa arste ja teisi tervishoiuvaldkonna töötajaid ülekoormusega. See põhjustab läbipõlemist ja vaimse tervise probleeme. Piisav puhkeaeg on hädavajalik ja selle lühendamise lubamatu, kuna võib hakata kannatama tervishoiuteenuste kvaliteeti ja suurenema töötajate lahkumine Eesti tervishoiusüsteemist.

Leiame, et summeeritud tööajaga töötajate puhul peab täitma tööaja direktiivi nõudeid ja neid tuleb kohelda võrdselt teiste töötajatega.

Teeme ettepaneku tagada kõigile töötajatele võrdne iganädalane puhkeaeg 48 tundi, mis sisaldab ka igapäevast puhkeaga. Selleks tuleks jätta TLS § 52 kehtima lõige 1: „Kokkulepe, mille kohaselt töötajale jääb seitsmepäevase ajavahemiku jooksul vähem kui 48 tundi järjestikust puhkeaga, on tühine, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.“ § 52 lõige 2 tuleks muuta kehtetuks.

2. EAL ei nõustu eelnõu § 1 punktidega 1 ja 2 sätestatava paindliku tööaja kokkuleppega, mis kahjustab töötajate huve.

Muudatusega soovitakse anda nii tööandjale kui töötajale võimalus tööaega paindlikult reguleerida. Kokkulepitud töötundide arv peab olema minimaalselt 10 ja lisatundide arvu võib olla kuni 30. Leiame, et selline töötundide varieerumine on ebalproportsionaalselt suur ja lisatundide arv ei tohiks ületada kokkulepitud tundide arvu.

Summeeritud tööaja puhul tööajakavasse kantud lisatundidest, millega töötaja on nõustunud, ei saa ta hiljem enam keelduda. Kui summeeritud perioodi pikkus on mitu kuud (tervishoius on TLS järgi lubatud kuni 12 kuud), siis peab töötaja andma lisatundide tegemiseks nõusoleku väga pika aja peale ette, millega tema jaoks paindlikkus praktiliselt kaob. Eelnõu koostajad on paindliku tööaja positiivse küljena välja toonud teisel töökohal töötamise võimaluse, kuid pikaks ajaks antud nõusolek lisatunde teha kaotab ka selle. Paindliku tööaja kokkuleppe sõlminud töötajale on oluline, et ta saaks lisatundidest lühikese etteteatamisega keelduda. Täiesti ebaõiglane ja diskrimineeriv on asjaolu, et tööandjal samal ajal puudub kohustus ka tööajakavasse kantud lisatundide ulatuses tööd anda ja tasu maksta.

Töötajale muutub raskesti arusaadavaks, millal ja kui palju ta tegelikult töötama peab ja missugust töötasu saab. Eriti keeruline on tööaja ja töötasu arvestamine summeeritud tööaja puhul. Töötaja jaoks muutub ebamõistlikult keeruliseks mõista, missugused töötunnid on talle kohustuslikud, missugused vabatahtlikud, kas tekivad ala- või ületunnid, ja kas töötasu on makstud õigesti. Paindliku tööaja kokkulepe annab tööandjale võimaluse vältida ületundide eest hüvitise maksmist. Kehtiva seaduse järgi on ületunnitöö töölepingus kokkulepitud töötundidest rohkem töötamine ja

ületundide eest tuleb maksta suuremat tasu. Paindliku tööaja korral saab osakoormusega töötajaga kokku leppida lisatunnid kuni täiskoormuseni, mistõttu ületunde ei teki. Paindliku tööaja puhul on tagatud töötasu ainult kokkulepitud tundide eest, lisatundide tegemine ja nende eest palga maksmine sõltub tööandjast. See paneb töötaja väga ebakindlasse olukorda, raskendab sissetulekute planeerimist ja näiteks pangalaenu saamist.

Teeme ettepaneku eelnõu 602 SE Riigikogu menetlusest välja arvata ja alustada kavandatavate muudatuste arutelu huvirühmade ja avalikkusega.

Juhul, kui menetlus jätkub, soovime osaleda eelnõule esitatud arvamuste ja ettepanekute arutelul õiguskomisjoni istungil.

Eesti Arstide Liit on nii kutseliit kui ka arste esindav ametiühing, kuhu kuulub üle 3500 arsti. EALil on suur ja pikaajaline üleriigiliste tervisevaldkonna kollektiivlepingute sõlmimise kogemus. Teeme ettepaneku edaspidi kaasata töövaldkonda puudutavate muudatuste arutamisse lisaks EAKLile ka arstide liit ja teised suuremad ametiühingud, mis ei kuulu ametiühingute katusorganisatsioonidesse.

Lugupidamisega

allkirjastatud digitaalselt

Katrin Rehemaa
Eesti Arstide Liidu tegevjuht